

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gl., za pol leta 8 gl., za četrt leta 4 gl. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gl., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gl. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši „gledališka stolba“. Opraviništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Govor dr. Tonklija o slovenskih šolah 4. maja 1881

se po stenografičnem zapisniku (gl. str. 5209 — str. 5216) glasi tako-le:

Prevažna sta dva stavka vladinega programa: skrbela bode vlada enakomerno za duševne in materialne koristi vseh narodov v državi, in Avstrija bode zvesta svojemu zgodovinskemu poklicu branila pravice vseh dežel in narodov, nezrušljivo zvezanih v celoto. Ta program je z največjim veseljem pozdravil slovenski narod ter ga globoko v srce vsadil, kajti, besede njegove mu naznanjajo osvobodjenje naroda iz žalostnega prejšnjega položaja, prenehanje tlačenja. Gotovo je primerno preiskovati, ali je vlada nasproti slovenskemu narodu izvršila svojo nalogo. A žalibože, gospoda, vlada našemu narodu nij izpolnila najskromnejših zahtev, da ravno sedanja vlada je premnogo storila, kar še hujše žali narodno ravnoopravnost.

Začnem naj z ljudsko šolo. Ljudska šola je gotovo oni zavod, ki ima razširjati omiko mej narod. Gotovo gospoda mi bode pritrtili, da se narod le lahko omika na podlagi narodovega jezika. Kaj pazljivo sem zasledoval v tej zbornici obravnave o prikračenju šolske dolžnosti, a le jednega govornika nijsem zapazil, ki bi bil trdil, da se kakov narod s kakim drugim jezikom, ne pa z narodovim zamore omikati.

To se tako razume samo po sebi, da tega nobeden govornik še omenil nij. In res bi človek mislil, da se tudi s slovenskim narodom tako ravna.

V mojej ožjej domovini, v grofiji goriškej je res dotična postava postavila ljudske šole

na narodno podlago ter je mej Slovenci v teh učilnicah vpeljala slovenski učni jezik, mej Italijani pa italijanski.

A to se je s časom premenilo. Visoka vlada in deželni svet sta namreč zaukazala, da se ima nemščina podučevati ne le na četverorazrednicah, ampak tudi na dvorazrednicah in celo v enorazrednicah in sicer se je imajo vsi učenci učiti. Vsi pravi skušeni šolniki mi bodo radi pritrdili, da najspretniši učitelj, ki v 6 raznih oddelkih ali celo v osmih hoče natanko in vestno spolnovati svojo nalogo, ne more dobiti v tednu le ene ure, katero bi otroke vadil tujega jezika. Ker se res tako godi, reči moram, da ti učitelji zapravljajo čas, ki bi ga za druge nauke res lahko uspešno porabili.

Še bolj čudno pa je to, da po grofiji goriškej se morajo vsled vladine naredbe Slovenci učiti nemščine, ne pa Italijani (Čujte! na desnici). V Lahih slobodno določujejo starši in učenci, ali se hočejo učiti nemščine ali ne. Ta naredba očitno kaže, da bi vlada rada ponemčila slovenski narod, spričuje pa tudi, da pri nas ne veljajo za vse enake pravice. V Istri kot po celem Primorskem je $\frac{2}{3}$ vseh prebivalcev Slovanov (Slovencev in Hrvatov) in le $\frac{1}{3}$ Italijanov in vendar se v premnogih šolah, ki so samim Slovincem in Hrvatom namenjene, podučuje le italijansko.

Naj omenim le Pazinskega glavarstva. To šteje 32.000 Hrvatov in samo 6000 Lahov in vendar nij v celem glavarstvu le jedne šole s hrvatskim učnim jezikom, po vseh se izključljivo italijansko podučuje. (Čujte! na desnici.)

In na Koroškem; v tej deželi je cela tretjina vseh prebivalcev Slovencev. Znano vam je, da se ondi slovenski pridiguje v 117 župnijah; v vsakej županiji bi imela biti vsaj ena šola, in najbrže je tudi, a vendar je na Ko-

roškem po vseh šolah brez izjeme nemški učni jezik. (Čujte! na desnici). Temu tudi prav nič nij pomagala ona prošnja, ki jo je 95 katehetov podpisalo in pred dvema letoma poslalo deželnemu šolskemu svetu in visokemu ministertvu. V tej prošnji so prosili, naj bi slovenske otroke naučili vsaj slovenski čitati, ker drugače se še katekizma učiti ne morejo — in zanemariti se mora ves krščanski nauk. Iz tega previdite, kaki slabi nasledki se rode iz tega, da se pri slovenskih Korošcih slovenščina v šolah popolnoma prezira.

A to ravnanje nij le popolnoma navskriž z vladinim programom, temveč nasprotuje celo 19 § osnovnih postav. Ta paragraf namreč tudi prepoveduje, da bi se v kakej deželi otroci jedne narodnosti morali učiti jezik drugega naroda.

Na Koroškem, gospoda, je slovenščina gotovo slovenskim prebivalcem deželni in materni jezik. Po § 19. je prepovedano, da bi se podučevali v tujem jeziku; po njem se smejo podučevati le slovenski. A godi se ravno narobe. Podučujejo se nemški, in materni jezik se popolnoma zanemarija. Če se tu ne prelamlja § 19 osnovnih postav, potem res ne vem, kako se bi prelamljal. In enako se godi v Istri.

V tej deželi se govori slovenski in hrvatski, ponekodi pa italijanski. Tudi u osnovna postava prepoveduje, da bi se otroci slovenske in hrvatske narodnosti podučevali italijanski. Vendar se povsodi podučujejo italijanski in materinščina je naravnost izključena. Tu je pač prelom osnovne postave, kateremu treba v okom priti. Tudi po Kranjskem in južnem Štajerskem se, če sem prav podučen, v ljudske šole poleg slovenskega podučuje tudi nemščina. Iz navedenih razlogov to nikomur ne koristi, in zlasti v enorazrednicah se s tem le čas trati.

Listek.

Nasledniki Bogdana Hmelnickega.

Po Kostomarovu in drugih spisih napisal J. Stoklasa. (Dalje. *)

Moskovska vlada, držeč se ugovora s Poljsko, je nagovarjala Dorošenka, da ostane veren Poljskej; na ta način je hotela ona samo razdvojiti Ukrajino; a ravno proti temu se je Dorošenko najbolj boril. Položaj Dorošenkov je bil vsled raznih okolnosti prav žalosten: želeč, kakor Hmelnicki, svojej domovini celokupnost in samostalnost, in v istem času uvidiši, da se nij mogoče izogniti priznati nad seboj nobene oblasti, vendar je on še najrajše priznal oblast moskovskega gosudarja, čeravno je bil prisiljen ponašati se neprijateljski proti Moskvi ter jo smatral za svojo največo sov-

ražnico. On se je moral tedaj ujedno boriti proti Poljskej in Rusiji; pa to še nij bilo dosti: imel je borbo tudi s svojimi. Zaporozžje se nij hotelo pokoriti niti Dorošenku niti Mnogogrišnemu; tam so izbrali drugega atamana Suhovienka, ki je pozval Tatare ter navalil na zemlje Dorošenkove šest polkov *) se je njemu pokorilo. Dorošenko je bil na kraju svoje propasti ter je poslal v Tursko poslanca, ki so imeli sultanu predložiti njegovo podanostvo. Le to ga je rešilo za nekaj časa. Ko je namreč Suhovienko oblegel Dorošenka v Kanevi, prijavil se je turški čauš (poslanec) ter zapovedal Suhovienku, da odstopi. Suhovienko je moral biti pokoren, ker je njegova glavna sila obstajala iz Tartarov, turških podložnih. Suhovienko je odstopil od atamanstva, ali mesto njega se je proglasil za atamana umanski pol-

*) Umanski, bjelocerkevski, koranski, pavolocki, braclavski in mogilevski.

kovnik Hanenko. Tedaj se je bilo žujim boriti. Ko je prišel Dorošenko pod Uman, sklenil je s početka s Hanenkom ugovor, da bi oba takmeca podala se v Čigirin: naj tam rada reši mej njima prepir ter prizna onega izmed nju atamanom: ali Hanenko nij hotel iti na rado, nego je poklical Krimsko rado ter se vzdignil z vojsko na Dorošenka. Oba protivnika sta imela vojsko večidel iz Tatarov. Z Dorošenkom se je zedinila orda bjelogorodska, ki je bila pod vlastjo silistrijskega paše. K Hanenku pa je pristopil Juri Hmelnicki, ki je takrat vrgel s sebe mniško obleko. Pri vasi Steblovo je Dorošenko zmagal, pregnal Hanenka na Zaporozžje, a Juri Hmelnicki je bil vjet ter poslan po Dorošenku v Turško, kjer je bil zaprt v Semibašenem dvorcu.

Hanenko se nij umiril, nego je poslal poslanca k poljskemu kralju ter prijel od njega pismo, v katerem ga potrjuje za atamana po

*) Glej „Slovenskega Naroda“ št. 101.

Kaj pa je z nadzorovanjem šol. Deželna postava za nadzorovanje šol je na Goriškem bila dana le za grofijo goriško in gradiško. Po tej postavi je Gorica sedež deželnemu šolskemu svetu; in tako je sprva tudi bilo; prav naravno, ker vsi člani deželnega šolskega sveta stanujejo v Gorici. Kar je pozneje visoka vlada, ne mislim sedanje, po nekem minister-skem ukazu samovoljno prestavila sedež deželnega šolskega sveta iz Gorice v Trst. Vsled tega člani ne morejo zmirom porabljeni uradnih spisov in tudi k sejam se zbirajo enkrat na mesec v Gorici. Ker se je poročevalec preselil v Trst, pridejo ta, predsednik deželnega šolskega sveta, zapisnikar in dva šolska nadzornika vsakrat v Gorico. Vsako tako potovanje velja 150 forintov — in celo leto 1800 forintov, katere bi lahko drugodi koristnejše porabljali.

Po dotičnej deželnej postavi bi imel jeden izmed obeh strokovnjakov tudi nadzorovati šole po Goriškem. Postava je to določila, da bi prikratila dotične stroške za posebnega šolskega nadzornika. A kaj je storila vlada? Tebi nič, meni nič je imenovala dva nadzornika za celo Primorsko s sedežem v Trstu. Vsled tega prihajata k sejam deželnega šolskega sveta goriškega dva deželna nadzornika, ki nista članova rečenega sveta; ta dva poročata svetu, če prav nista njegova članova; da nemata pravice glasovati, razume se samo po sebi. Uže grof Coronini, prejšnji predsednik, je bil opomnil vlada na to napako, a vlada vendar ni izpolnila njegove opravičene zahteve. — Ker se s tem žali pravo, prelamlja se namreč dotična deželna postava, moram visokej vladi nehoté izreči željo, da resnobno zahtevam od nje, da prestavi deželni šolski svet iz Trsta v Gorico, t. j. tje, kjer je prej bil.

Neka druga napaka pa je, da nadzornik za srednje šole zna samo nemški in italijanski, in primerno bi bilo, da bi vsak nadzornik znal jezik večine prebivalcev v deželi, kjer slušbuje.

Sedaj preidem na srednje šole. Naučna pravila pač zahtevajo, da se na naravnej podlagi ljudskih šol mladina dalje razvija v srednjih šolah. Ker so ljudske šole po slovenskih straneh večinoma slovenske, naravno bi bilo, da iz njih prestopajo učenci v slovenske srednje šole. To je naravno, kot je prav naravno, da po nemških pokrajinah učenci iz nemških ljudskih šol prestopajo v nemške srednje šole, ne pa v francoske, poljske ali ruske. Vendar pri nas se ne godi tako. Srednje šole so po vseh po Slovencih poseljenih deželah nemške

ali pa italijanske, tako na pr. v Istri. Na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem, zlasti na Goriškem in v Trstu, so nemške. Človek se mora čuditi, da učenci prihajajo v srednje šole brez znanja nemškega jezika in vendar se poučujejo skozi in skozi v tem popolnoma neznanem tujem jeziku. Kako se v takih razmerah morejo poučevati, presojajo naj strokovnjaki in šolniki. Deželni zbor je bil to napako popravil, vsaj nekoliko, ko je leta 1869 sklenil dotično postavo realki. Določil je namreč, da so vsled naravnih zahtev na nižjej realki vstični razredi slovenski in italijanski, v katerih se imajo slovenski učenci slovenski poučevati, italijanski pa italijansko. Poleg tega naj se tudi nemški jezik kot predmet tako poučuje, da se vstični razredi na višjej realki zedinijo ter vsi skup nemški poučujejo. Kaj je storila visoka vlada nasproti temu sklepu! Potrdila ga ni, zavrnila ga je rekoč, da utrakvizem v srednjih šolah škoduje pouku. Deželni zbor je na to hotel v okom priti rečenaj napaki ter je sklenil vso realko ločiti v dva oddelka: v enem oddelku se bi imelo vse poučevati italijansko, v drugem pa vse slovenski.

A tudi ta sklep ni bil po godu visokej vladi, če prav je bil utrakvizem popolnoma odpravljen. In kam smo dospeli s tem. Da se vspešno sploh ne poučuje. Pozneje so hoteli temu priti v okom ter so ustanovili posebni pripravljavni razred. Vsi učenci, ki hočejo stopiti v srednje šole, morejo vanje stopiti le skozi cedilo pripravljavnih razredov, v katerih se samo nemški poučujejo. Ali je mogoče, da se otroci v enem letu privadijo nemškemu jeziku toliko, da se v srednjih šolah v vseh predmetih le nemški poučujejo, to gospoda presodite sami.

Kaj je naše stališče? Vaše stališče je postava. Ker nam postava ustavno zagotavlja ravnopravnost, zato je le zahtevamo, da se ta postava izvrši. Mi ne zahtevamo nobene predprave, nobenega pripusta, mi zahtevamo le izvrševanja one postave, katero je ustavna stranka sama leta 1867 sklenila, namreč izvrševanja § 19 osnovnih postav.

Človek bi mislil, da bode vsaj v srednjih šolah visoka vlada gojila slovenski in oziroma hrvatski jezik v Istri. Ko bi vsaj bilo zapovedano, da se učenci slovenske, oziroma hrvatske krvi morajo naučiti svoje materinščine. A temu ni tako. Neki prejšnji naučni minister je namreč zapovedal, da je vsakemu svobodno, materinščine se učiti ali ne. Če so se oglašili za njo, zavezani so učiti se je, a le za

pol leta. Če se za njo ne oglašé, treba se jim ni učiti slovenščine. Ali se to pravi, gojiti slovensko narodnost. Ravno narobe, to tudi nasprotuje § 19 osnovnih postav. Zato resnobno opominjam visoko vlado, da naj odpravi napako, po kateri leni otroci določujejo, ali se materinščine hočejo učiti ali ne. Vsak dobro vé, da se mladina prerada ne uči in da le naglo pregovori starše, naj jih oprosté nauka v materinščini, češ, preveč so obloženi z drugimi uki in prehudo se morajo ubijati s težavami nemškega poučnega jezika.

Mi Slovenci kot skupni narod bivamo po skupnih deželah in pokrajinah ter štejemo nad 1,200.000 duš. Tolik narod gotovo živo potrebuje vsaj nekoliko slovenskih srednjih šol, v katerih se bi dalje naobraževal; to zanikati se pač ne bode nikdo drznil. Tudi imamo toliko učeče se mladine, da bi nje število vsakakor opravičevalo ustanovljenje nekoliko slovenskih srednjih šol. Tako je n. pr. na ljubljanskej gimnaziji 434 učencev Slovencev, na realki pa 112, na gimnaziji v Novem mestu 154, v Kranji 30, v Kočevji 7, v Mariboru na gimnaziji 159, na realki pa 17, v Celji 112, v Ptujem 79, v Gradcu pa 21 dijakov Slovencev; dalje je v Gorici Slovencev na gimnaziji 162, na realki pa 26, v Trstu na gimnaziji 41, na realkah pa 18, v Paznu pa 5, v koroških srednjih šolah jih je 68, v Varaždinu 26, v Zagrebu pa 9, po takem skup 1450 slovenskih dijakov, ne gledé na one dijake, ki so sicer slovenske krvi, a iz različnih razlogov niso za Slovence vpisani. To število bi pač opravičevalo ustanovljenje vsaj nekoliko slovenskih srednjih šol. Res se sedanja visoka vlada lahko izgovarja, da v dosedanjem kratkem času še ni mogla izpolniti svojega programa; a nadejati se bi pač moral, da bi bila vlada vsaj storila kaj, kar bi pripravljalo na izvršitev narodne ravnopravnosti. Na to se bi pač morala posebno ozirati pri imenovanju profesorjev pri srednjih šolah. Vsak bi pričakoval, da bode visoka vlada v srednjih šolah na Primorskem nastavljal take profesorje, ki znajo oba deželna jezika ali vsaj jednega. A temu ni tako; načeloma se pri nas nastavljajo le taki učitelji, ki znajo samo nemški. To se pač ne pravi ravnopravnosti gladiti pot, ampak ravnopravnosti naravnost pot zapirati.

(Konec prih.)

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 13. maja.

V državnem zboru je zadnjo sredo predsednik dr. Smolka izjavil zahvalo visokih

pogodbah Gadjackega ugovora. S pomočjo kraljevskega atamana Jana Sobjeskega utrdil se je Hanenko v Ladižini. Poljaki so osvojili mesta Nemirov, Braclav, Mogilev, Raškov, Bar in druga ter jih izročili za upravljanje Hanenku. Na ta način so se pojavili zdaj v Malorusiji tri atamani: dva na desnem, a eden na levem bregu Dnjepra.

Tudi v cerkvi je bil razkol. Metodij, katerega je ulovil Dorošenko, je pobegnil v Kijev ali tamošnji vojvoda ga je poslal v Moskvo. Dorošenko pa je odpravil v Moskvo lastno-ročno Metodijevo pismo, katero je dokazovalo, da je bil on zapleten v buni Brjuhoveckega. Metodija se pregnali v Novospaski samostan, kjer je on v kratkem umrl. Mesto njega je Moskva naznačila družega oskrbnika metropolitanske stolice, černigovskega arhiepiskopa Lazarja Baranoviča. Mej tem pa je še živel na desnem bregu Dnjepra iz marienburškega za-

tvora oslobodjeni mitropolit Josip Tukalskij, posvečen in priznan od konstantinopolitanskega patrijarha; v Moskvi mu niso verovali, kot prijatelju Dorošenka ter branitelju celokupnosti in neodvisnosti Malorusije. Mitropolit Josip, živeč v Čigirinu, blizu Dorošenka, izposloval je pri carigradskem patrijarhu, da se izreče prokletstvo na Damjana Mnogogrišnega radi njegove izdaje proti Dorošenku. To je silno vznemirivalo Mnogogrišnega, posebno ko je pogršil, padel in oslabil. Mnogogrišni je smatral to za božjo kazen ter je preponižno prosil carja, da mu izposluje razrešitev pri patrijarhu. Car je poslal k patrijarhu Metodiju prošnjo za Mnogogrišnega. Patrijarh je bil v stiski: on bi bil rad izpolnil željo carju, ali on se je bal turske vlade, katera je zapovedala Dorošenku in Josipu; patrijarh je konečno oslobodil Mnogogrišnega, ali pod uvjetom, da ostane to tajno. —

Kmalu za tem pa so postavili odnošaji Mnogogrišnega v neprijateljske odnošaje proti Moskvi. Vojvodska uprava je bila do skrajnosti nesnosna za Maloruse. Pospoliti so se silili kakor poprej mej Kozake; prestopniki, tolažeč jih, so jim delali razne krivice; bune so se radi nezadovoljstva začele pojavljati. Mnogogrišni je pričakoval, kakor njegov prednik občne bune, ki se je tem laglje pojavila, ker je Dorošenko poslal svoje ljudi nagovarjati levo-brežne Maloruse, da mu pomorejo skupaj s turško silo povratiti slobodo ter zediniti domovino. Nekateri polki so se zedinili odkrito z Dorošenkom. Maloruse je razdražilo mej drugim tudi to, ker se niso za časa razprav, bivših mej Naščokinom in poslanci o potrjenju mira Andrusovskega, poklicali tudi maloruski zastopniki na dogovore. Očakovana predaja Kijeva Poljske z vsemi svetinjami razžalila je jako narodno čuvstvo. Mnogogrišni je v svojih pis-

poročencev za čestitanje zbornice. Za tem se je pričela debata ob prošnji nižje-avstrijskega obrtškega društva zoper od ogerske vlade uvedeno statistično pristojbino od 2 kr. za blanke od vsacega blaga, ki se pošlje v Translejtanijo. Ustavoverna stranka je to priliko porabila in se hudo po robu postavlja zoper Magjare, meneč, da nimajo pravice sklepati takih postav. Dr. Rieger je kot poročevalec svetoval, naj državni zbor ne naglaša tu pravne strani, nego naj vladi prepusti, da odbije ost onemu zakonu in da se vzdrži sporazumljenje z ogersko vlado. Schwegel je govoril zoper ta odsekov predlog in napadal vlado. Naposled pa je večina zbornice sprejela ta predlog odsekov in nadaljevala potem specialno budgetno debato.

V dvorno ložo je prišel mej sejo tudi belgijski ministerski predsednik Frère-Orban, katerega je spremljal grof Taaffe, baron Gödel in knez Lobkovic.

Dunajska „Tribüne“ je na dan cesarjevičeve poroke izdala posebno slavnostno priložnost s pesnimi na visoka poročenca v vseh avstrijskih jezikih, tako tudi v slovenskem.

Naučno ministerstvo je ukazalo, da se na moškem učiteljski v **Gradci** odpravi pripravljevalni tečaj in da se imajo na ženskem učiteljski sprejemati kandidatke le vsako drugo leto. —

Vnanje države.

Na **Ruskem** se na mnogih krajih prikazuje nemiri, sicer nepolitični, ampak obrnjeni zoper jud e. V Kijevu, Konotopu in Ananjevom okrožji so morali judje bežati. Judov se ne more nikjer trpeti.

Car in carinja sta 11. t. m. iz Gačine vrnila se v Peterburg ter bila navzoča pri običajnej vspomladnej paradi nad gardnimi četami.

Nij še jasno, od kod prihaja tako osorno postopanje **bolgarskega** kneza nasproti narodnemu sebranju in nasproti celej Bolgarskeji; od kod da je dobil migljaj, da ima Bolgarijo pred vsem svetom ogrditi! Bolgarski knez je nemški princ, Bolgarom vsiljen in je bil zadnjič tudi v Berlinu. Nij tedaj nemogoče, da ima tu svojo roko tudi Bismark. A vrlo dvomno je, da bi narodno sebranje bolgarsko nič ne storilo, da bi opralo madež, katerega je Battenberžan vrgel na ves narod, katerega pomanjkljivosti bi imel ravno on kot vladar prikriti. —

Dopisi.

Iz Trsta 11. maja. (Slovenska narodnost v šolah in čudna logika ministra Conrada.) Možno se potegujejo slovenski poslanci za obveljavo narodne ravnopravnosti v šolah in uradih. Največja zahvala gre tu dr. Vošnjaku in dr. Tonkliju. Tu ne mislim preiskavati, kateri teh dveh je v debati o šolstvu bolj govoril — ampak le po-

mih na Artamona Sergjejeviča Matvejeva nagovarjal moskovsko vlado, da oslobodi Malorusijo vojvodske uprave in suda; tem je spomnil tudi Lazar Baranovič. Ali v Moskvo so dohajali listi tudi nježinskega protopopa Semena Adamoviča, ki je ogovarjal Baranoviča in Mnogogrišnega, čeravno se je v tem času izdaval za prijatelja poslednjega; v svojih pismih, pošiljanih v Moskvo, je on na dalje trdil, da se more Malorusija v miru držati samo s prisutnostjo vojvodov in njihovih čet, in da se bode precej pobunila, čim se odstrani oni iz teh krajev. Moskovska vlada preplašena po tih glasih, nij odstranila vojvodov, atamana pa je zapovedala nadzirati; v atamanskej stolici Baturinu je živel zapovednik strelcem Grigori Nejelov, ki je izveščeval v Moskvo vse o atamanu. Mnogogrišni je napiljal večkrat v pijanstvu ter se izrazil prav razžaljivo in oholo o Moskvi. Dorošenko se je z njim zedinil ter ga nagovarjal, da bi složno vsako stvar podvzimala.

(Dalje prihodnjič.)

vdarjam, da sta oba od različnih strani odkrivala rane, ki jih narodnosti v šolah seka vladna sistema. Posebne pohvale je tudi to, da sta se njihna govora ozirala na vse šole in na vse dežele, po katerih Slovenci stanujejo. Vlada in nje zastopniki lahko iz tega previdejo, s kako bistrimi očmi nadzorujejo in zasledujejo naši poslanci njeno postopanje. Mi Primorčani pa moramo posebno zadovoljni biti, da smo uže enkrat na Dunaj poslali dr. Tonklija, ki ima dovolj pogumnosti in zvedenosti, da pri vsakej priliki nemudoma brani narodne svetinje, da pri vsakej priliki zagovarja pravice naše materinščine v šolah in uradih. Kako so mu nekateri nasprotovali pri prejšnjih volitvah, kako so ga mnogi iz raznih razlogov pobijali in odbijali celo pri zadnji izvolitvi. A bodimo odkritosrčni, bodimo pravični! Ali je Primorska, ali je Goriška uže imela kedaj tako možatega, tako pogumnega, tako vsestransko zvedenega zastopnika v državnem zboru? Zato slava mu!

Kako čudno je minister Conrad odgovarjal Vošnjaku in Tonkliju. Ker nij imel temeljitih razlogov, zavijal je le besede in pogreval fraze, da bi se ljudem zdelo, da je kaj odgovoril. Kako pristransko se po naših srednjih šolah nastavlja učitelji, povdarjala sta oba govornika in s posebnimi slučaji dokazovala strastno in načelno sovraštvo vladnih zastopnikov do naše narodnosti. „Slovenski Narod“ je bil uže občinstvu prijavil tak dogodjaj na tržaški c. kr. gimnaziji. Conrada in namestnika Depretisa mora močno peči vest, da se minister z nova izgovarja, kajti zagovarja bi ne bilo primerno rečeno. Conrad pravi: Jaz sem prav imel, da sem nastavlil namestnikovega (Depretisovega) hišnega učitelja za definitivnega profesorja, kajti ta je bil najzmožnejši, ker je hišni učitelj Depretisovih otrok, Depretis pa za to ne najame nezmožnih hišnih učiteljev. To je logika! Hišni učitelj Depretisov najzmožnejši mej 45 prosilci zato, ker je hišni učitelj namestnikov! A tukajšnja namestnika pač vé, kaka je zmožnost tega učitelja. Dijakom iz višjih razredov je njegova zmožnost in zvedenost nekaj čisto neznanega!

Drugi slučaj, ki ga je dr. Tonkli navedel 4. maja v državnem zboru (glej stenograf. zapisnik stran 5212), še očitneje pričuje mržnjo namestnika Depretisa in njegovih organov proti Slovincem. Tonkli je namreč proti 3 priporočencem nemškimi za službo na goriški gimnaziji priporočal 3 domače kandidate, ki razen nemščine znajo tudi slovenski in laški. Po vdarjal je v deželni šolski svet, da so ti pač sposobniši in vredniši, ker bi dijakom predmet lahko v domačem jeziku potolmačili. In kaj mi je predsednik deželnega šolskega sveta (bil je ravno Depretis), nadaljuje Tonkli, odgovoril: „Meni se ne zdi potrebno, da učitelj otrokom kaj v materinem jeziku pojasni; ampak ko bi jaz bil poleg, ko bi učitelj učencu predmet v narodnem jeziku pojasneval, prepovedal bi mu to naravnost, kajti to bi se godilo na škodo nemškemu jeziku“. In zavrnil je predlog Tonklijev ter se izrekel za prosilce, ki so izključljivo nemški znali. In res izveličan mladi in neizkušeni Nemece je dobil službo — zmožni, priletni našinci pa dalje robotajo in stradajo! Conradova logika se pač nij upala zagovarjati tako pristranskega postopanja Depretisa in šolskega nadzornika, a izgovarja se vendar s prav nerabljivimi besedami. Izvrševalna oblast imenuje profesorje, imenovanje teh nasvetuje deželni šolski svet, avtonomna oblast, po teh nasvetih se ravna minister. Ali

nij pravi circulus vitiosus! Dokler so razni deželni šolski sveti tako sestavljeni, kot zdaj, godilo se bode našim narodnim kandidatom tako, kot se je pri navedenem slučaju godilo jim v goriškem šolskem svetu. Kako bi sedanjí, graški, celovski, ljubljanski, goriški in poreški šolski deželni svet nasvetovali slovenske prosilce, ko so članovi teh šolskih svetov večinoma tujci, nemškutarji in Nemci — vsi zagrizeni sovražniki slovenskega naroda in resnične narodne ravnopravnosti!

Proslavljenje cesarjevičeve poroke v Ljubljani.

Razne slovesnosti dné 10. maja.

Knezoškof ljubljanski je ukazal, da so se po povodu cesarjevičeve poroke po vseh cerkvah ljubljanskih služile slovesne sv. maše. Ob 10. uri dopoldne vtorek pa je bila zahvalna maša v šenklaški cerkvi, mej katero se je na gradu streljalo. Pri tej maši so bili vsi c. kr. uradi in vojaški ter civilni uradi.

Ljubljanski učni zavodi so praznovali ta dan se sv. mašo zjutraj ob 7. uri. Ljudske šole ljubljanske pa so to priliko posebno uporabile v to, da ostane 10. dan maja učencem v vednem spominu. Tu naj mimogredé omenjam le šolske svečanosti mestne šole „na grabnu“, h katerej je prišel, — dasi ta dan teško — g. deželni predsednik Winkler se svojo soprogo. Ljubeznjivost g. deželnega predsednika je otroke kar očarala in gotovo da se bodo dolgo spominali še tega dne.

Pri deželnem predsedniku kranjskem.

Takoj po završenej slovesnej zahvalnej maši v šenklaški cerkvi je v veliki dvorani deželne vlade sprejemal deželni predsednik g. Winkler čestitanja tukajšnjih uradov, šol, društev itd. itd. Nij treba, da bi vseh posameznih našteval, ter mi je v tem oziru glavni moment čestitanje tukajšnjih narodnih društev. Okolo poludvanajstih so se zbrali v poslopji tukajšnje deželne vlade odborniki „Slovenske Matice“, „Glasbene Matice“, „Sokola“, „Dramatičnega društva“ in ljubljanske čitalnice. Sklenilo se je, da se zastopniki teh društev skupno pod vodstvom g. dr. Janeza Bleiweisa predstavijo g. deželnemu predsedniku.

Malo čez tričetrt na dvanajst stopijo zastopniki imenovanih društev na čelu jim dr. J. Bleiweis v sprejemno dvorano ter se vstopijo v polukrog pred g. deželnim predsednikom stoječim sredi dvorane. V pročelji dvorane sta mej zelenjem stala doprsna kipa Njiju veličanstev cesarja in cesarice.

Dr. J. Bleiweis, vodja deputacije narodnih društev, ogovori g. deželnega predsednika blizu tako-le:

„Vaša blagorodnost! Čestiti gospod deželni predsednik! Cele Avstrije narodje radostno praznuje poroko Njiju visokostij cesarjeviča Rudolfa s princezino Stefanijo. Slovenski narod, od nekaj udan in zvest svojemu vladarju, v polnej nadi gledajoč na habsburški prestol, tudi on se je vstopil v prvo vrsto, tudi on slavi veseli prigodek ter vošči sreče prihodnjemu vladarju avstrijskemu, nadejajoč se zase boljše prihodnosti. V imeni vsega slovenskega naroda izražamo te čute mi zastopniki narodnih društev in to tem iskreneje, ker jih izražamo Vam, sinu našega naroda. Gospod predsednik! S pesnikom rečem: Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovenca ne gane! Izraze te lojalnosti, te udanosti do vladarske hiše prosimo da ponovite na najvišjem mestu.“

Deželni predsednik g. Winkler odgovori:

„Nij prvokrat denes, da so prišle deputacije narodnih društev izražati čutja svoje lojalnosti in udanosti ter zvestosti do najvišjega prestola. Pesnik je imel prav. O tej zvestosti Slovencev dokaz je zadnja veselica na čast poroke Nj. visokosti cesarjeviča, o katerej hočem poročati na najvišje mesto in tako tudi o denšnjem čestitani. Vodje slovenskega naroda pa bodo gotovo vsikdar kakor doslej učili narod zvestosti in lojalnosti do vladarja, oni narod, kateremu se kaže boljša prihodnost.“

Besede g. deželnega predsednika so naredile velik vtis na deputacijo.

Deputacija okoliških županov.

Poklonit so se prišli g. deželnemu predsedniku tudi okoliški župani: Martin Bavdek, župan v Mostah; Adolf Galé, župan v Zgornjej Šiški; Lenasi, župan na Vrhniki; Ločnikar, župan na Viči; A. Mazek, župan v Šmarji in France Košak, župan na Grasupljem. Župan g. Bavdek ogovori g. Winklerja tako:

„Visokoslavni gospod deželni predsednik! Zvesto pokorne občine poglavarstva ljubljanske okolice poslale so nas župane, da Vas visokoslavni gospod deželni predsednik ponižno naprosimo, da sporočite Njegovej c. kr. Visokosti presvitlему cesarjeviču nadvojvodu Rudolfu zdaj o priliki Njegove poroke naše sočutje in našo udanost. Temveč od srca nam gre beseda za srečo, čast in blagor našega presvitlega cesarjeviča Rudolfa in izvoljeno njegovo nevesto presvitlo kraljčino Štefanijo Belgijsko, ker ne davno tega je pokazal ta presvitli gospod, da ceni našega moža in naš slovenski jezik. To smo si zapomnili in največje veselje nam je, da moremo uže zdaj izreči našo posebno hvaležnost in željo: Da nam Bog ohrani presvitlega našega cesarjeviča in izvoljeno njegovo nevesto. Blagovolite torej na dalje sporočiti, da tudi mi kranjski Slovenci hočemo kakor naši dedje in pradedje vedno udani ostati cesarskeji rodbini in vselej trdno stati za Habsburško dinastijo.“

Domače stvari.

— (Dr. Ivan Tavčar) izstopil je z denšnjo številko iz vodstva našega lista. Ker mnogo dopisov še vedno direktno pod njegovo adresno dohaja, prosimo vse gospode dopisnike, da odsle svoje liste pošiljajo izključno le na uredništvo „Slovenskega Naroda“ v Ljubljani.

— (Pozor!) Vsi narodni gospodji, ki so agitirali po deželi za volitve v trgovinsko zbornico, prosijo se, da glasovnice, katere so nabrali, prej ko mogoče na dotično mesto v Ljubljano odpošlejo!

— (Čestitanje pri dr. Janezu Bleiweisu.) V četrtek ob dvanajstih podali so se odbori narodnih društev v Ljubljani, kot deputacija k dr. Bleiweisu, da bi mu čestitali za voljo podeljenega mu reda železne krone. V imenu društev je govoril gospod P. Grasselli.

— (Serenada.) Denes soboto zvečer napravi „Sokol“, združen s čitalniškim pevskim zborom pri ugodnem vremenu g. dr. Janezu Bleiweisu v uspomeno cesarjeve odlike serenado pred njegovim stanovanjem. — „Sokolci“ ter pevci zbirajo se ob 8. uri zvečer v restavraciji ljubljanske čitalnice in odrinejo od tod ob 1/2 9. uri z godbo skozi mesto na omenjeni prostor. Te serenade naj se blagovolijo udeležiti meščanje.

Izdatelj in urednik Makso Armič.

— (Glavni odbor za obdelovanje ljubljanskega barja) imel je včeraj v petek sejo v magistratnej dvorani. Na dnevnem redu je bila cela vrsta jako važnih predlogov.

— (Gospod baron Goedel) namestni predsednik državnega zbora, naročil je sam 1000 iztisov slavnostne knjižice „cesarjevič Rudolf“; isto tako je šlo 1000 iztisov tudi v Sežano. To je pač veselo znamenje, da se naše domače slovstvo razširja.

— (Učitelj Žvokelj), o katerem smo pred kratkim prinesli dopis iz Leskovece, nas je v četrtek tožil pred tukajšnjo mestno delegirano okrajno sodijo. Hotel je od nas, da naj bi mu tiskali v listu dolgo polemiko proti učitelju Cepudru, kar je gospod Žvokelj imenoval popravek v smislu tiskovnega zakona. Sodnik pa je njegovo tožbo odbil, ter ga obsodil v stroške. Gospod Žvokelj je imel k tej obravnavi silo pripravno pot, prekoračil je samo jedne stopnice pa je stal pred sodnikom! Mož je sedaj ravno pod sodnijskim ključem, ter ima časa obilo, da premišljuje o svojej prenapetosti in tistih preteklih spominih, s katerimi je nekda polnil predale slovenskim listom!

— (Iz Celja) se nam piše: Tukajšnji lesni trgovec g. A. Jak. di Centa je 12. maja zjutraj 59 let star umrl. Pokojni bil je pošteni in je se svojo kupčijo veliko denarja v naše kraje spravil. V političnem in narodnem obziru nam nij bil sovražen! Naj v miru počiva!

— (19. občni zbor meščanske vojašnice) vršil se je dne 8. majnika 1881 v mestnej dvorani v navzočnosti kakih 50 udov. G. mestni odbornik J. N. Horak prične skupščino s sledečim ogovorom: „Pozdravljam vse pričujoče lastnike meščanske vojašnice ter pričenam denšnje 19. zborovanje in podajam od pregledovalnega odseka odobreni sklep računa leta 1880. Več let uže so lastniki vojašnice želeli vojašnico dozidati, ta želja se je pretečeno leto dne 25. aprila 1880 pri občnem zboru izpolnila. Ampak tudi je sprevidel občni zbor sklep računa leta 1879, da ne zadostuje lastna imovina za dozidanje vojašnice. Ker je zidanje s pohoštvo blizu 10.000 gld. veljalo in ker je imovina le iz 4000 gld. obstala, torej je vodstvo znesek od 4000 gld. na posodo vzelo, da se je en del zidarskemu mojstru poplačal. Sklep računa leta 1880 ne zadrži doneske za umestovanje vojakov, ker je visoko c. kr. glavno poveljstvo v Gradci vsled nove nastanitvene postave plačo doneskov za umestovanje vojakov počenši 1. decembra 1879 ustavilo. Za mesec december 1879 in za 1880 plačala je plackomanda v Ljubljani znesek 1248 gld. doneske za umestovanje vojakov, ali za leto 1881 še niso doneski plačani, kar zboru oznanjam. Po § 14 društvenih pravil izstopijo vsled službene starosti sledeči gospodje: Gašpar Ahčin, Karel Lahajnar, Feliks Waidinger in Matej Schreiner. Izstopivši smejo zopet voljeni biti.“ — G. Spoljarič v imenu preglednikov računov izjavi, da so isti popolnem v redu. V načelništvo se izvolijo gospodje: Gašpar Ahčin, Karel Lahajnar, Feliks Waidinger in Ivan Freiburger. Za preglednike računov gg. Geba in Spoljarič. Sklene se, da se vzame posojilo pri kranjskeji hranilnici v znesku 6000 gld. in da se poslopje za 3000 gld. zavaruje.

— (Slavnostna knjižica „Cesarjevič Rudolf, nastolnik avstrijski“),

katero smo o svojem času bili naznanili v tem listu, razprodana je uže vsa, a naročila še vedno dohajajo na njo. Kaker se nam javlja, izdal bode njen založnik in tiskar K. Rauch na Dunaji še te dni nov natis in vsi oni, kateri so se na knjižico naročili a je niso še prejeli, dobili jo bodo gotovo najpozneje do 18. dne t. m. v roke. Kdorkoli bi tedaj omenjeno knjižico še rad imel, naj to hitro naznani dotičnemu založniku, da se bo primerno število iztisov priredilo, dokler še stavek stoji, pozneje bi to ne bilo mogoče. Knjižica je pisana tako, da se tudi po dovršeneji slavnosti lahko daje prostemu ljudstvu, posebno pa slovenskeji mladini v spomin in darilo. Vsa naročila v tej zadevi naj se pošiljajo pod natančno adresno: Karl Rauch, Buchdruckerei in Wien, (VI. Hornbostelgasse 4).

Tuji.

12. maja:

Pri Slonu: Reitz, Hackenberg, Schneider, Fischer, Fischer, Lang, Grünwald, Brüll z Dunaja. — Cassati, Hofmann iz Gradca. — Barthold iz Pole. — Matkovič iz Siska. — Sperlink iz Brna.

Pri Matli: Herdan iz Brna. — Anton, Boháč z Dunaja. — Cassel iz Frankobroda. — Schnabl iz Gorice. — Buchwald iz Iglave.

Dunajska borza 13. maja.

Enotni drž. dolg v bankovcih	78 gld.	30	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	78	65	„
Zlata renta	96	15	„
1860 drž. posojilo	132	75	„
Akcije narodne banke	842	—	„
Kreditne akcije	355	75	„
London	117	85	„
Napol.	9	33 1/2	„
C. kr. cekini	5	55	„
Državne marke	57	50	„

Umetne (640—40)

zobe in zobovja

postavlja po najnovejšem ameriškem sistemu v **zlatu, vulkanitu ali celuloidu** brez bolečin. **Plombira z zlatom** itd.

Zobne operacije izvršuje popolnem brez bolečin

s prijetnim mamilom

zobni zdravnik A. Paichel,

poleg Hradeckega mostu, v I. nadstropji.

• Zdravljenje po zimi. •

WILHELMOV

antiartritiški antirevmatiški

kri čistilni čaj

od

Franc Wilhelm-a,

lekar v Neuenkirchenu (Dolenje-Avstr.),

je najboljšim vspehom rabil se zoper protin, trganje po udih, zastarele hude bolezni, zmirom gnoječe se rane, spolške in bolezni na polti, izrastke na životu in obrazu, kite, sifilistiška ulesa, napihnenje jeter in vranice, zlato žilo, zlatenico, bolečine v živcih, kitah in udih, stiskanje v želodci, če ne gredo vetrovi od človeka, zoper zapretnje, če človek ne gre lahko na vodo, zoper polucije, moško slabost, ženski tok, bramorje, bezgavke in zoper druge bolezni, kar potrjuje tisoč priznavalnih pisem. Spričevala na zahtevanje zastoni.

Zavitki v 8 snopičih po 1 gld.; za kolek in pošiljanje 10 kr.

Popačenih izdelkov naj se nikar ne kupuje in gleda na znane v več državah zabranjene varstvene marke.

Zaloge imajo:

V Ljubljani: Peter Lassnik.

V Brodu Evgen Schrepel, lekar. V Gradci J. Purgleitner, bratje Oberaizmeyer, Wend. Trunkoczy, lekarji. V Kranju Karel Šavnik, lekar. V Mariboru Alojzij Quandest, lekar. V Metliki Fr. Wacha, lekar. V Novem mestu Dom. Rizzoli, lekar. V Postojni Anton Leban, lekar. V Zagrebu Sig. Mitlbach, lekar. (18—14)

• Zdravljenje spomladi. •

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.